

Bölüm 1: Giriş

İşletim Sistemleri

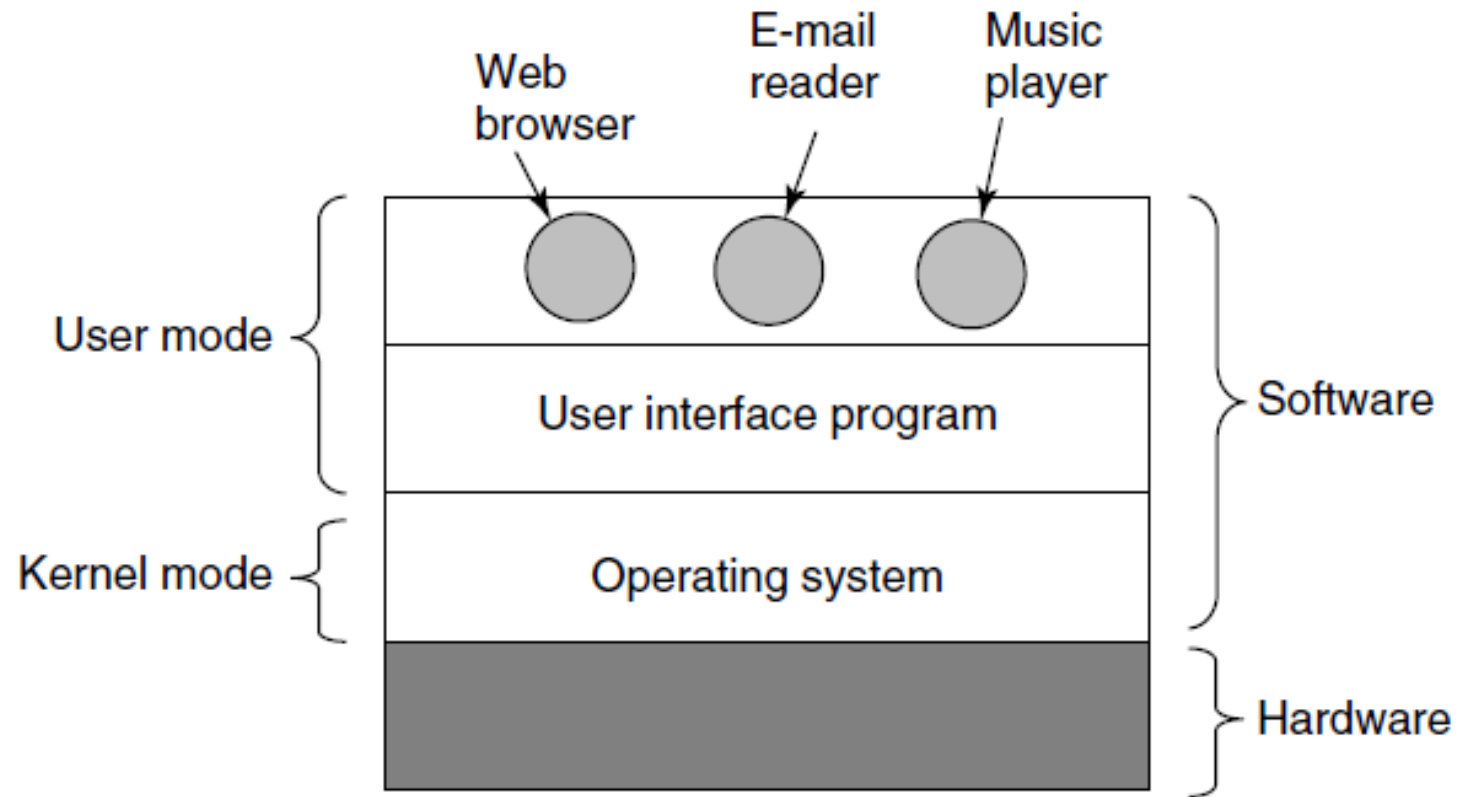
Modern Bilgisayarın Bileşenleri:

- Bir veya daha fazla işlemci
- Ana bellek
- Diskler
- Yazıcılar
- Klavye
- Fare
- Ekran
- Ağ arayüzleri
- G/Ç cihazları

İşletim Sistemi Nerede Yer Alır

- Bilgisayar donanımı ve yazılım arasında bir arayüzdür.
- Donanım, fiziksel olarak mevcut olan bileşenleri (örneğin CPU, RAM, diskler) temsil eder.
- Yazılım ise, bilgisayarın yapabileceği işlemleri yürütmek için yazılmış kodları içerir.
- Donanımın yazılım tarafından nasıl kullanılacağını yönetir.
- İşletim sistemi, yazılımın donanımı kullanmasını kontrol ederken, aynı zamanda donanımın kullanımını optimize eder ve sistemin güvenliğini sağlar.

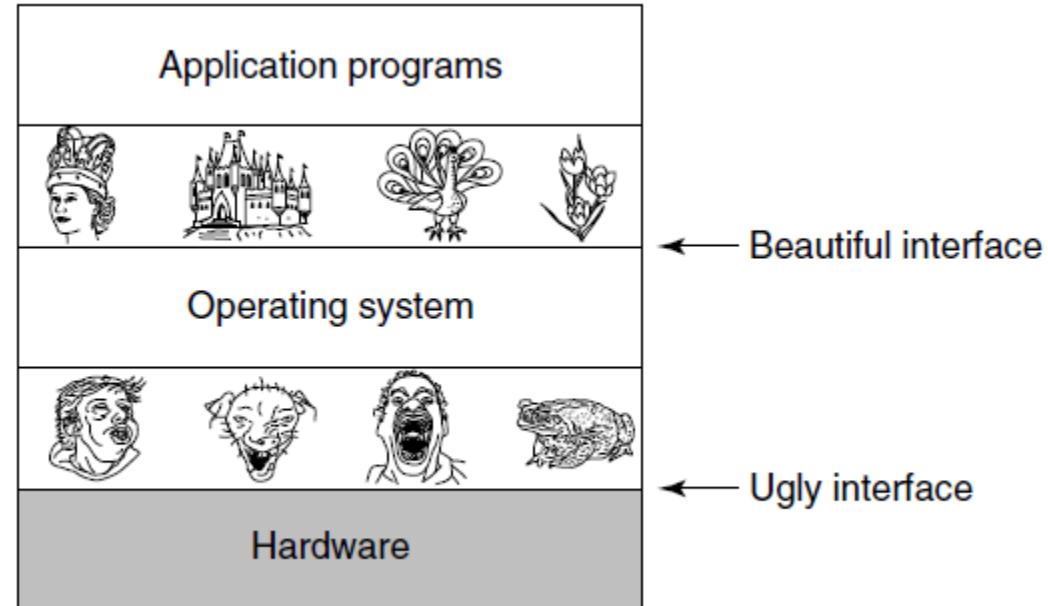
İşletim Sistemi Nerede Yer Alır

Uzatılmış Makine Olarak İşletim Sistemi

- Donanımın üstüne inşa edilmiş bir yazılımdır.
- Bilgisayar donanımını kullanmayı kolaylaştırır.
- Donanımın özelliklerini ve yeteneklerini kullanılabilir hale getirir.
- Donanımın özelliklerini gizler ve direk kullanmasını engeller.
- İşletim sistemi arayüzünü kullanmak daha kolaydır.
- İşletim sistemleri çirkin donanımları güzel soyutlamalara dönüştürür.

Uzatılmış Makine Olarak İşletim Sistemi

Kaynak Yöneticisi Olarak İşletim Sistemi

- İşletim sistemi, bilgisayar donanımının kaynaklarını etkili bir şekilde yönetir. Kaynak kullanımını optimize eder. Kaynakların uygulamalar arasında adil bir şekilde dağıtımını sağlar.
- Üstten aşağıya bakış açısı:
  - Uygulama programları için soyutlamalar sağlar
- Aşağıdan yukarıya bakış açısı:
  - Karmaşık sistemin parçalarını yönetir
- Alternatif bakış açısı:
  - Kaynakların düzenli ve kontrollü dağıtımını sağlar.

İşletim Sistemlerinin Tarihi

- İlk jenerasyon (1945-55)
  - vakum tüpleri
- İkinci jenerasyon (1955-65)
  - transistörler ve batch sistemleri
- Üçüncü jenerasyon (1965-1980)
  - IC'ler ve çoklu programlama
- Dördüncü jenerasyon (1980-günümüz)
  - kişisel bilgisayarlar
- Beşinci jenerasyon (1990-günümüz)
  - mobil bilgisayarlar

Transistörler ve Batch Sistemleri

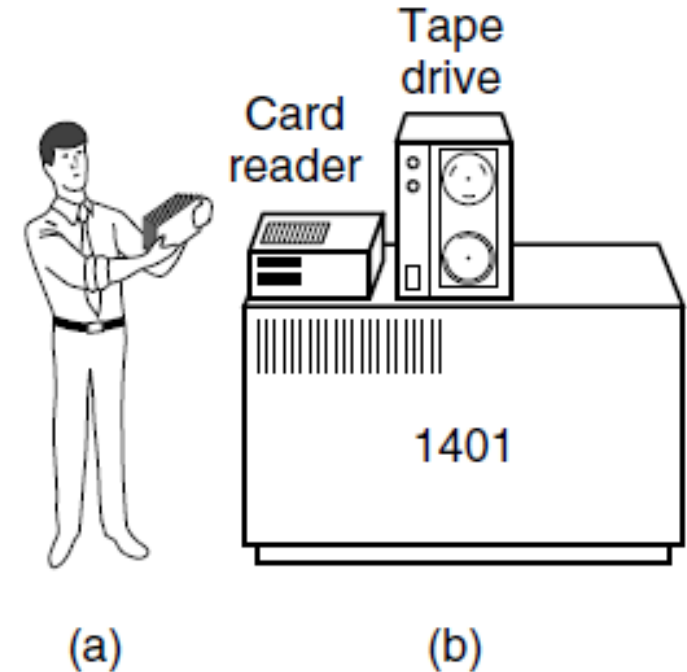
- Transistörlerin icadı ile birlikte ikinci jenerasyon işletim sistemleri ortaya çıktı. Transistörler, vakum tüplerin yerini aldılar
  - daha küçük, daha güvenilir ve daha enerji verimli
- Batch sistemler, işlemlerin toplu olarak yürütülmesini sağlar. İşlemler işlem kuyruğuna eklenir ve işletim sistemi sırayla yürütür.
  - İşlemlerin paralel olarak yürütülmesini engeller.
  - İşlemlerin manuel olarak yürütülmesini gerektirir.
  - Veri işleme, hesaplama ve raporlama gibi işlemler için kullanılır
  - Gerçek zamanlı işlemler için uygun değildir.

Transistörler ve Batch Sistemleri

- Eski bir batch sistemi.

(a) Programcılar 1401'e kartlar getirir.

(b) 1401, iş kartlarını tape'e okur.

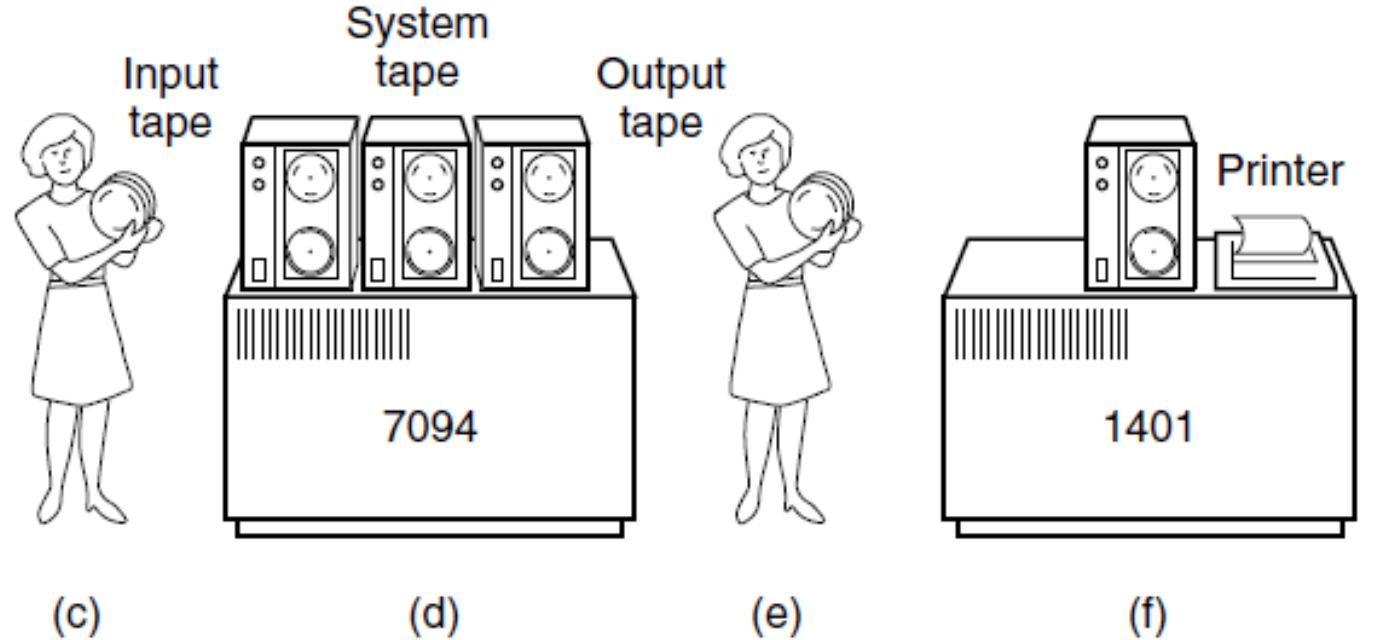
Transistörler ve Batch Sistemleri

(c) Girdi bandının 7094'e taşınması.

(d) 7094 hesaplamaları yapar.

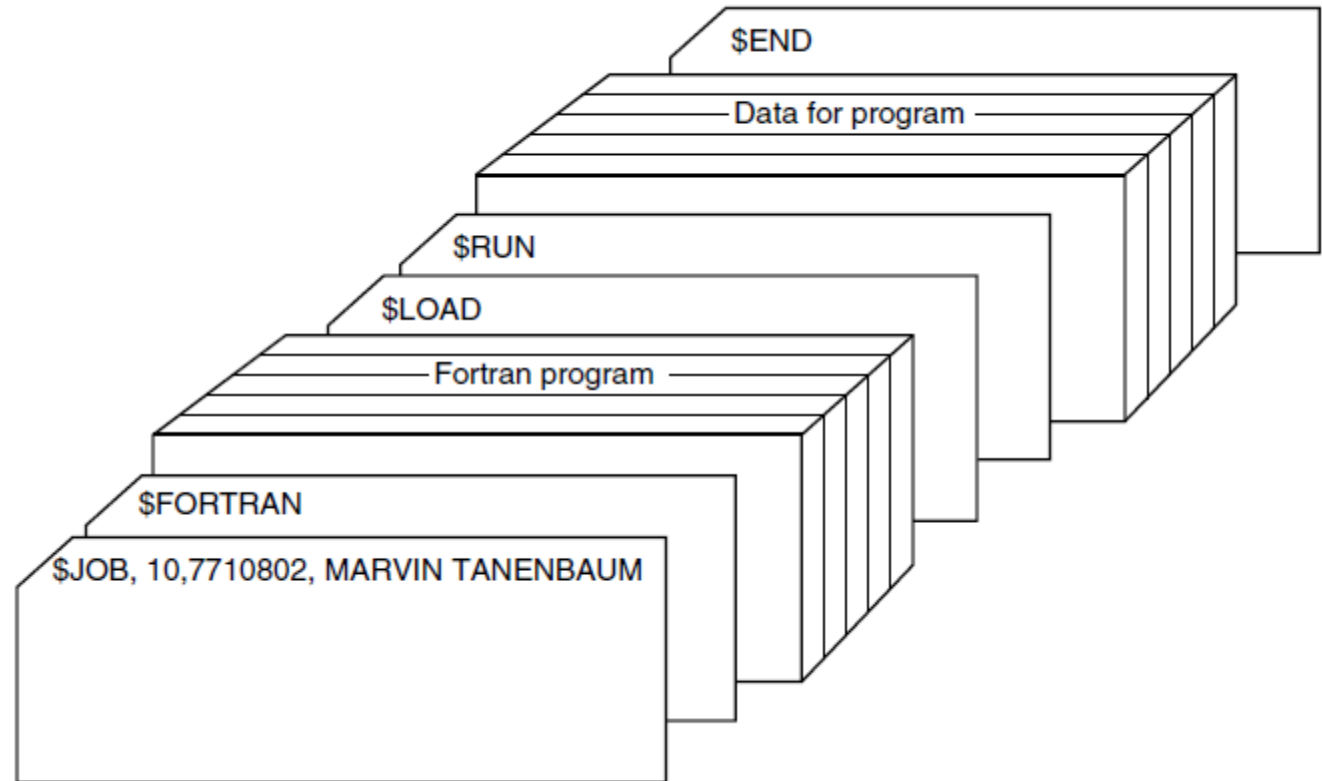
(e) Çıktı bandının 1401'e taşınması.

(f) 1401 çıktıyı yazdırır.

Tipik bir FMS işinin yapısı

- FMS (Flexible manufacturing system)

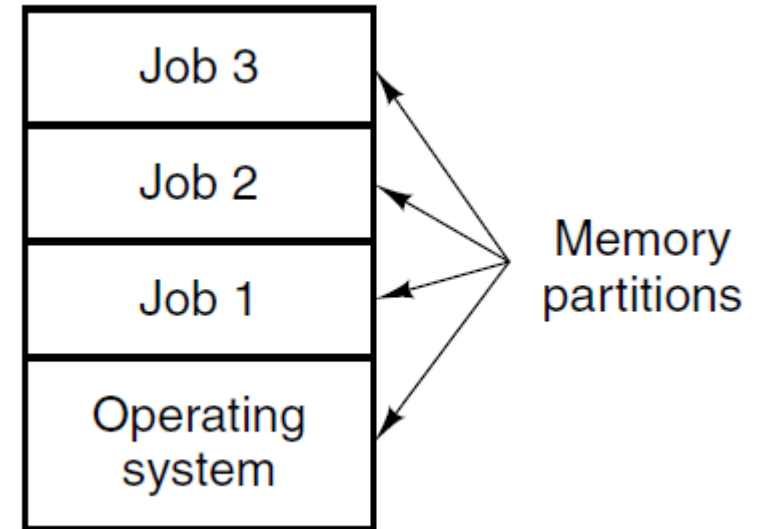

Bütünleşik Devreler ve Çoklu Programlama

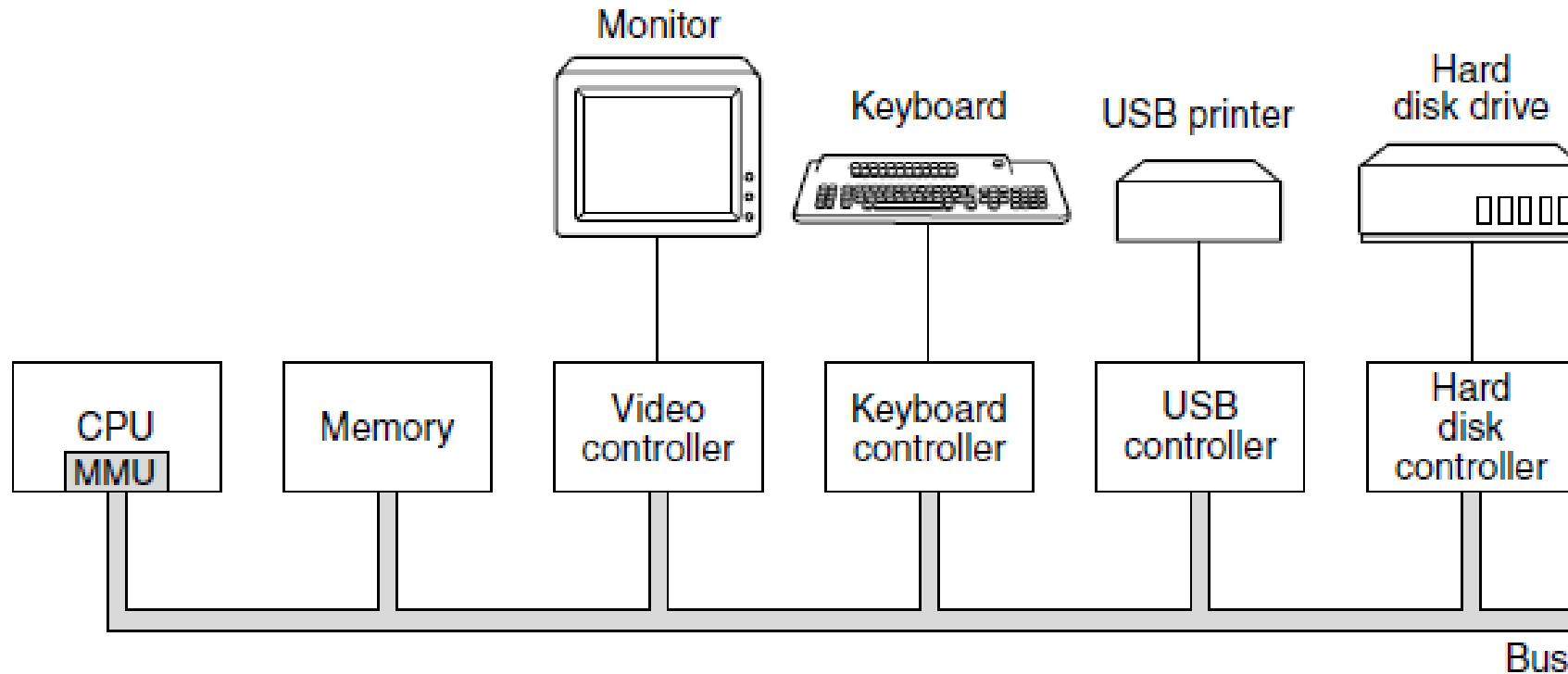
- Bütünleşik devrelerin (IC) icadı ile birlikte üçüncü jenerasyon işletim sistemleri ortaya çıktı. IC'ler transistörlerin yerini aldı.
  - daha küçük, daha güvenilir ve daha enerji verimli
- Çoklu programlama, birden fazla işlemi aynı anda yürütmek için kullanılır.
  - Dinamik olarak işlemlerin ağırlıklarının ayarlanmasını sağlar.
  - İşlemler arasında eşitliği sağlar ve işlemlerin paralel olarak yürütülmesini sağlar.
  - Gerçek zamanlı işlemler için uygun.

Bütünleşik Devreler ve Çoklu Programlama

- Bellekte üç işi olan bir çoklu programlama sistemi.

Kişisel Bilgisayarın Bazı Bileşenleri

İşlemciler

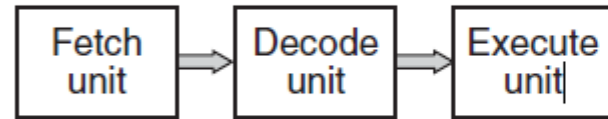
- Bilgisayarın en önemli bileşenidir ve tüm işlemleri yürütmek için kullanılır.
- İşlemci,
  - bilgisayar kodunu anlar
  - kodu yürütmek için gerekli olan işlemleri gerçekleştirir.
  - çok çekirdekli yapıda olabilir ve birden fazla işlemi aynı anda yürütebilir.
  - hız, çekirdek sayısı, önbellek boyutu, veri yolu genişliği ve diğer özellikler açısından değişebilir.

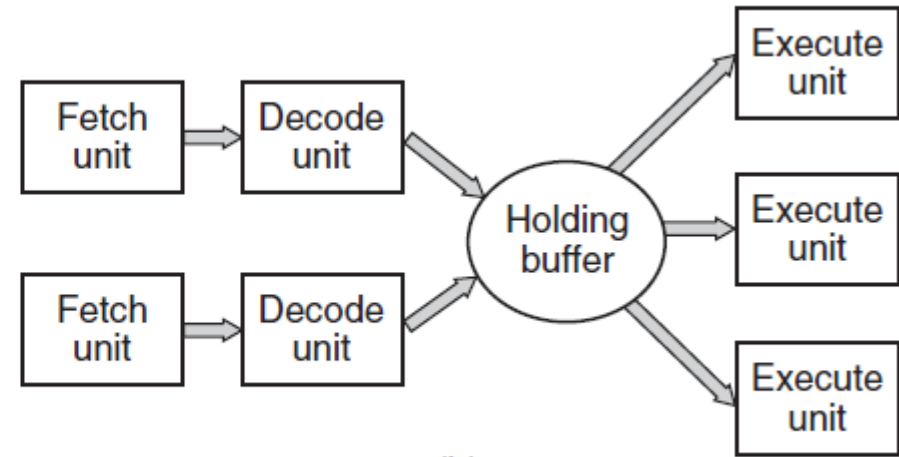
İşlemciler

(a) Üç aşamalı bir boru hattı (pipeline).

(b) Bir superscalar CPU

(a)

(b)

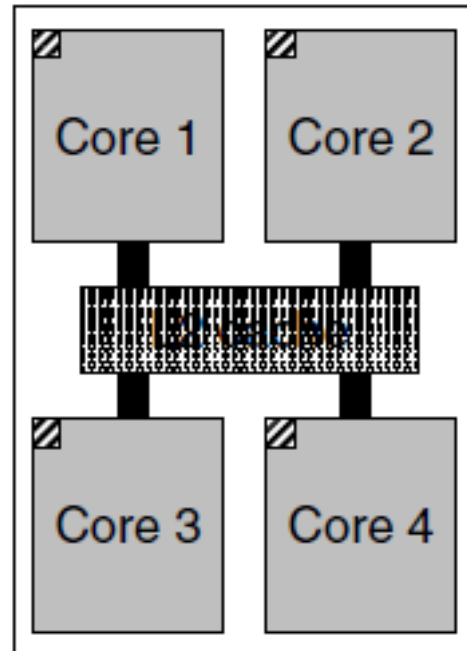
Bellek

- İşlemciler tarafından okunabilecek ve yazılabilecek verileri geçici olarak saklamak için kullanılan bileşendir.
- RAM (Random Access Memory) olarak da adlandırılır.
- Bellek boyutu, bilgisayarın performansını ve kullanılabilirliğini etkiler.
- Bellek, işlemler arasında verileri paylaşmayı ve hızlı erişimi sağlar.

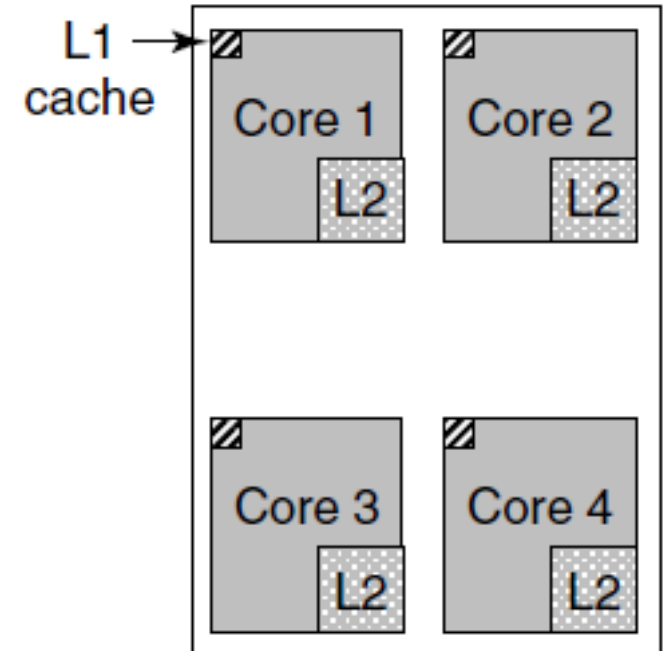
Bellek

(a) Paylaşımlı L2 önbellekli bir dört çekirdekli chip.

(b) Ayrı L2 önbellekli dört çekirdekli chip.

(a)

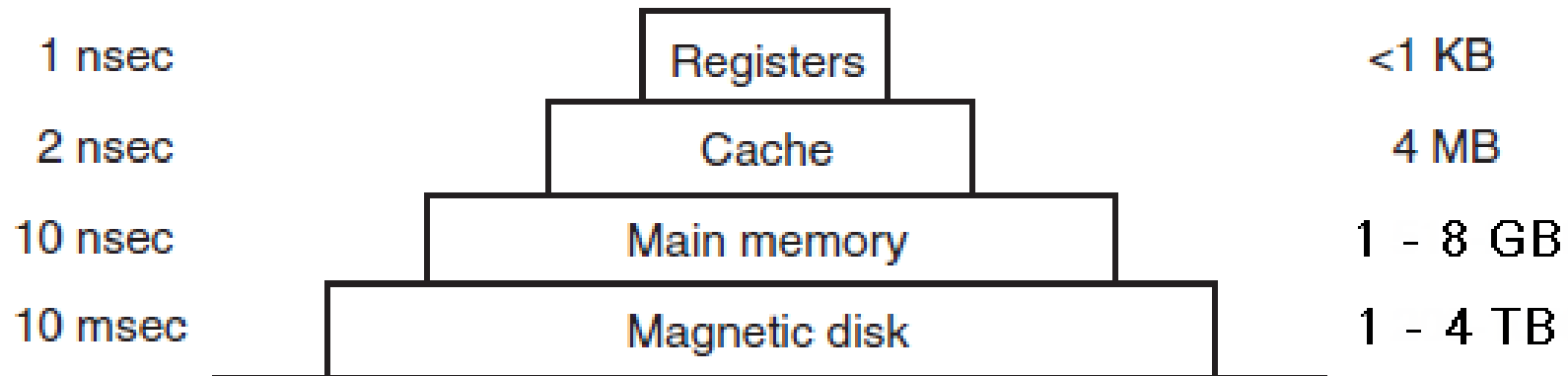
(b)

Bellek

Tipik bir bellek hiyerarşisi. Numaralar çok yaklaşık tahminlerdir.

Typical access time

Typical capacity

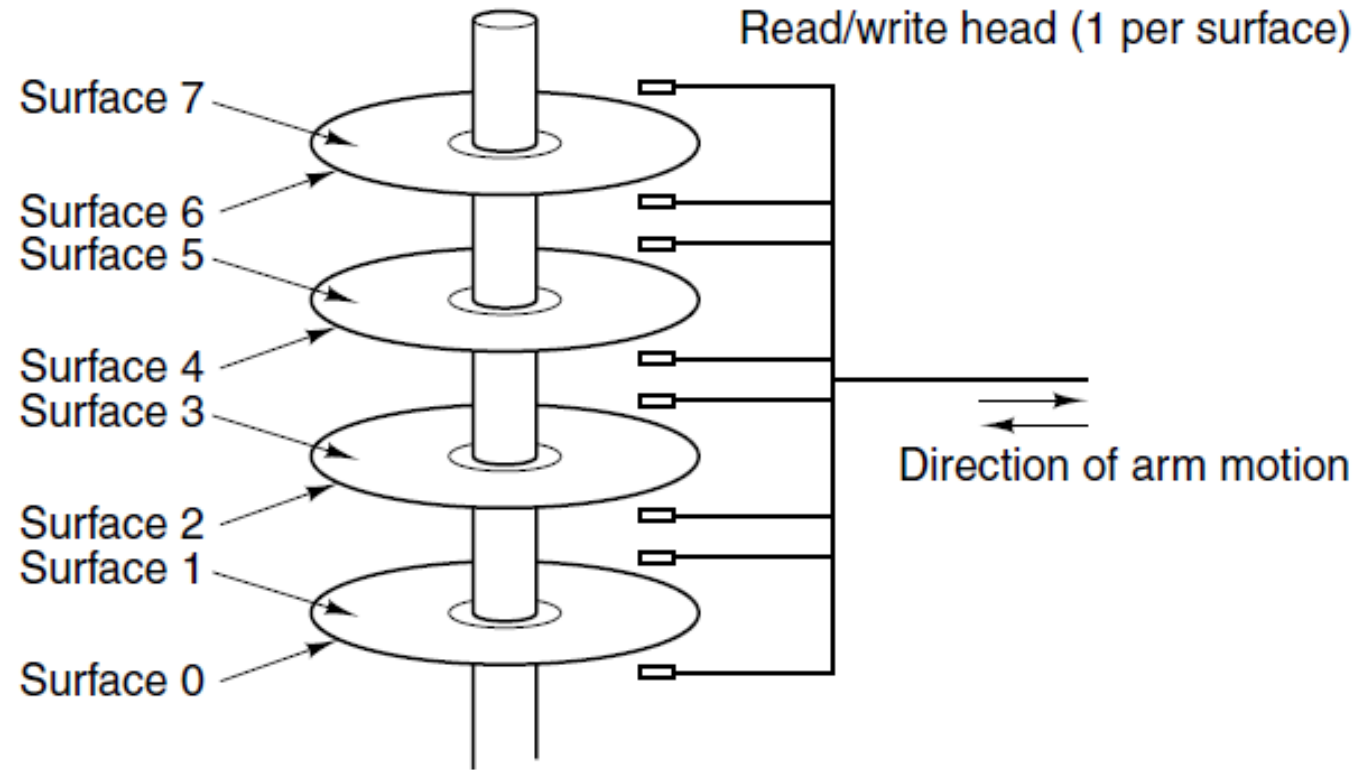
Önbellekleme sistemi sorunları

- Yeni bir öge önbelleğe ne zaman yerleştirilmeli?
- Yeni öge hangi önbellek satırına koyulmalı?
- Yer açmak için önbellekten hangi öge çıkarılmalı?
- Çıkarılan öge bellekte nereye yerleştirilmeli?

Disk

- Verileri uzun vadeli saklamak için kullanılan cihazlardır.
- Okuma ve yazma işlemleri için veriler disk plakaları üzerinde saklanır.
- Disk sürücüleri, farklı boyutlarda ve kapasitelerde olabilir.
- Disk sürücüsü yapısı, disk plakası, okuyucu/yazıcı kafası, motor ve kontrol elemanlarından oluşur.
  - Disk plakası, verileri saklamak için kullanılan alandır.
  - Okuyucu/yazıcı kafası, verileri okuma ve yazma işlemleri için kullanılır.
  - Motor, disk plakasını döndürür ve okuyucu/yazıcı kafasını hareket ettirir.
  - Kontrol elemanları, disk sürücüsünün işlemlerini yönetir.

Disk Sürücüsünün Yapısı

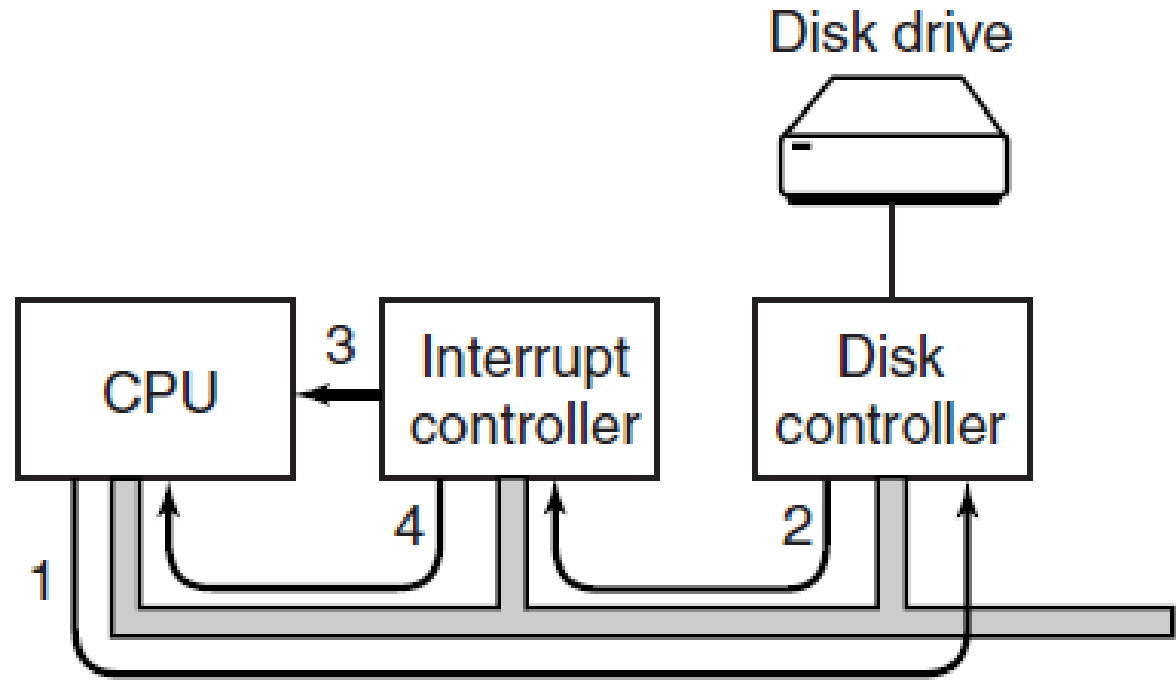
G/Ç Cihazları

- Bilgisayarın veri alma ve veri gönderme işlemlerini gerçekleştirmek için kullandığı cihazlardır.
- Dış dünya ile bilgisayar arasındaki veri transferini sağlar.
- Çeşitli tipte olabilir: Klavye, fare, ekran, yazıcı, tarayıcı, ses kartı, kameralar, vb.
- İşletim sistemi tarafından yönetilir ve kullanıcının cihazları kullanmasına izin verir.
- Bilgisayarın performansını ve kullanılabilirliğini etkiler.

G/Ç Cihazları

G/Ç cihazını başlatma ve bir kesme alma adımları

G/Ç Cihazları

- Kesme işleme,
  - kesmeyi alma
  - kesme işleyicisini çalıştırma
  - kullanıcı programına dönme

